

Následující blok čtyř recenzí je výstupem v rámci festivalu Srámkova Sobota. Letošní 66. ročník s tématem *Genius* byl se konal od 2. do 9. července a dříve již počtvrté vešlo vysokokolejský podzemí a literární kritik Erik Glik. Jejím cílem není během jednání pracovního týdně vychovat a ústřední literární kritiky, ale poznat literárněkritickou činnost a jiné hodnotící strany, naučit se svoje hodnocení formulovat, argumentovat a přivést je ke srozumitelnému a pokud možno jednoduššímu soudu. Dílu nevěnující jen bucharnému soudu. Dílu hodnotí, ale rovněž zájemci ze zcela jiných oborů, pro něž je literatura koníčkem.

ZJEVNÁ A SKRYTÁ ČERVNOVÁ TRAMATA

Martín Kohan: Dvakrát červen
Ze španělských přeložil Jan Machec
Runa, Ústí nad Labem 2022, 168 s.

Pavel Horký

Martín Kohan (nar. 1967) je argentinský prozaik, esejista a literární teoretik. Napsal několik románů, z nichž nejznámější se stala *Mravouka* (2007), a také tři povídkové soubory. *Novela Dvakrát červen* (2002) představuje prvý autorovo dílo přeložené do češtiny. Kohanův text podle Jana Machече, předkládá te a zároveň autora doslova, náleží k tzv. literatuře paměti – k „pozoruhodnému proudu současné argentinské prózy, do něž lze zařadit díla, která z perspektivy vzpomínání prozkoumávají a rekonstruují temné, často traumatické události nedávných argentinských dějin, čímž vytvářejí jakousi protihavu k tradicím historiografie a oficiální verzi minulosti. Ide o události natolik bolestné a traumatizující, že otevírají spolek bytí, je nejraději vymazaly z kolektivní paměti“ (s. 151).

Jak se uvádí v doslovu, ono trauma představují události ze let 1976–1983, kdy v Argentíně vládla krutá fašistická vojensko-civilní diktatura, která se v procesu tzv. národní reorganizace tvrdě vypořádávala s „levi-

ako obranný mechanismus ve snaze držet si krutou realitu dál od těla.

Název románu odkazuje ke dvěma červnovým měsícům – 1978 a 1982 – které spojily fotbalové překvapivě probra argentinské reprezentace s italským národním týmem. V této souvislosti evidují základní sestavu argentinského mužstva, a to v různých obdobích – slunost, čísla dresů, data narození, výška a váhu. Podobně odsoobněným dojmem působí také části věnované taktickým fotbalovým zásadám a variantám, jež tvo zavečnění fanoušce nejpoužívanější kolektivní myšlenek jejich cílem. Takové pasáže textu se totiž dostávají do zvláštní tenze s dramatickými aspekty novely jako celku, tvoří jakási intermezza zpomalující napínavé ději. Dramatické nespočívá ve strhujícím dějovém spádu, nýbrž v tom, co zůstává nevyřčeno a co lze skutečností a postupně odhalování vyprávěním, když byla příměre k tvůrčí spouhčivosti lze nalazeme nespočet.

cově podvratnými živly“. Jednalo se ve velké míře o vykonstruované procesy v jejich rámci byli vězni různými brutálními způsoby mučení, kolem desítek tisíc osob v tomto období zmizelo.

Protagonistou a jedním z vyprávěčských hlasů je mladý bravec, jehož identitu neznamená. Studuje medicínu a v kruté armádní masšinerii, kam vstupuje vybaven několika standardními vojenskými poučkami od svého otce, představuje elea osvovujícího si drsnost panujících poměrů. Jeho surovost v kontextu vědného provozu nepůsobí nijak napínavě, so to věsti silou pak ovšem v ústraní dětí nevnímá obětí. Vyprávěč se s otupilým armádním prostředím vyrovnává prostřednictvím vlastní metodičnosti. Disciplína mu pomáhá stát se organickou součástí vojenského provozu, v němž se, paradoxně v meginální roli řidiče, dostává k poměrně zásadní události, kdy se rozhoduje o životě a smrti bezbranných. Stává se svědkem bytostných dilemat a rychle akceptuje krutost jako nedílnou součást dané dějinné situace. Navzdory své spořádanosti se nezdáráhá v reakci na utrpení člověka uchýlit k vulgaritám, jež fungují

stejnou jako fenomén stneující totalitním režimem rozvrácenou Argentino. O to tragičtější je však potom vnímání porážky, prohibující národní znu a převažující pocit bezútěšnosti. Apele nezapoují od tradičního argentinského systému hry, proklamovaný fotbalovými experty v rádu přinesené odvolání svereposti tyranické vlády, jež nechce ze svých postů ustoupit za žádnou cenu. Teprve porážka od Britů v bitvě o Falklandy na konci léta 1982 znovu počátek demokratického procesu, který na pozdím následujícího roku přinese svobodná volba.

Argentinská vojenská junta se nezdáráhá mučit ženy ani děti a i tato skutečnost Kohanova novela reflektuje. Mučené vězenky porodí a jedna z klíčových otázek prózy, kterou jeden z omezených vojáku na základě vztažku z telefonického hovoru zapíše s praezvolnou chybou, zní: „Kdy přišel se muž začít mučit dítě?“ (s. 11) Tímto dotazem se dílo otevírá a tato věta dlouho zůstává ústředním problémem, jehož bezké vyřešení se jeví jako urgentní. Ani důležitý fotbalový zápas není důvodem pro odklad finálního rozhodnutí.

Vyprávěč složí jako výsledek kolektivní paměti, nevítravými spouhčivými kombinací, provokativně se odbová řádu, jež neznačovat. Otevřením sobem se vyjadřuje o ženách, které jsou notu lidkého života. Diktatura, která pedanterie a abstrakce čítá v převažující vlastní rodině bo vzdálení lidského jednání a číní z něj monstrum. Právě v této jedince představuje ideální pástev a celou postavu mladá okřívá hodno současně diktatury a prototypy demagogie, která přitom svými postoji a nelostivostí přelomuje postava máoci. Divka, jež náhledem děláte je zneškodněna nemohla pokračovat v životě pomocí natravní uvěři. „Děti operují, pátčí, žilapci zřídili.“ (s. 84) Tímto dobovým cílem národa, dopadá na rovnost, vyvolává života. Argentinské spisovalce zobraze v destira svět, z nějž se zela rýza radostně se vyvolává smutek a nedostatek naprosté xální převahy je z perspektivy muže prožívá. Viská krys na otevřených prostěnách Buenos Aires je symbolické rozvážení chumřou dobou volorit. Martín Kohan, Jan Machec překládá, v atmosféru prostřednictvím čtivého překlada. Beletričticky vykreslení totalitního praktik působí mrazivě a ukazují, je relativně nevelký rozsah prózy a nedostatek možnosti ve velmi efektivní a představitel výpnu, aby a empatie podílel na uváření vytváření roviny textu.

Novela *Dvakrát červen* přímá čítá zásadních podnětů a vzbuzuje bolestná asociace. Ty se týkají jak vztahu humanitární a násilí v obecném rozvoji, tak i kulturních valných události ukazující, že se ve v některých lidech hluboce zakořenilo. Zhoubný fanatismus s oporou diktatorického režimu se tak stává potenciální hrozbou pro celé lidstvo.

MĚSTO JAKO VĚZENÍ

Eliška Beranová: Chlapec s rybí hlavou
Malvern, Praha 2021, 94 s.

Veronika Říhováská

Chlapec s rybí hlavou je subtilní novela s komorním příběhem o vyrůstání bezemenné dívky a jejího kamaráda Romana na malém městě. Tato literární prvotina vynesla autorce Elišku Beranovou nominaci za debut roku v cenách Magnesia Litera 2022.

Kniha je rozdělena do kapitol pojmenovaných podle míst, kterými dívka prochází („Nádraží“, „Nemocnice“, „Vila“, „Samob-

sluha“, „Zahrada“, „Les“ a „Reka“) a se kterými jí pojí mnoho vzpomínek. Právě ty jsou hlavním obsahem celé novely a z nich si čtenář postupně skládá celý příběh. Úvodní dvě kapitoly nejvíce tematizují atmosféru Města a jsou současně nejrychlejšími a nejarbitnějšími částmi novely, jsou tím, čím se dílo vymyká k většině současné literární produkce, a současně i tím nejlepším z tohoto debutu.

Město s velkým „M“ není velkou rozlohou ani významem, ale pro postavy je až osudové. Když se do něj dívka po sedmi letech strávěných na cestách vrací, je současně důvěrně známé, ale i hlucné: „historické hodiny [...] hlásitě hduřují“ (s. 7), „ulice Města řvaly“ (s. 16); a záradně: „vysávalo zbytky života z každého, kdo se odvážil ještě chvíli zůstat“ (s. 11).

V těchto realistických kulíšech se odvíjí příběh dvou mladých lidí, šedivý a zádučivý, jako celé Město, ve kterém se jinakost drívě čí složežá trestá. Prostřední kapitoly „Vila“, „Samoboh“ a „Zahrada“ jsou nejmeně lyrické. Ustupující metaforičnost, snovost umožňující více rozvíjet děj, který zobrazuje dospívání dvou dětí plně podobných vylomenin, jakých se dopouští většina dospívajících. Vše, na co si dívka vzpomíná, je však zklaveno vsduyprítomnou. tisní a smrti. Vzpomínka na Romanovu narozeninovou oslavu jí jen připomíná, jak mu nechce, ale přesto ubližvá, a do vzpomínce na rodinu se neopouští vkrádá Romanův prísny a chladný otc.

Když je příběh zasazen do konkrétního roku (dívka se do města vrací v roce 2015), celé Město žije v jakémsi bezzástí, které je pusté a bezútěšné. „Sedm let po odchodu z Města působí na dívku cesta nemocnicním areálem ještě tšivnějším dojmem než kdykoliv předtím. Sbíjí z temných oprýskaných zdí lepot Romana, slyší tep jeho otce, i ducha celého Města, jak v polyfonií zlomených hlasů marně volají o pomoc a jejich posledním vykřikům

neodpovídá nic než tupý demoliční úterý.“ (s. 33–34) Právě tyto zrušené nemocnice, a především bývalá budova porodnice, kde se ona i její nejlepší kamarád ve stejný den před pětadvaceti lety narodili, je pro dívku jedním ze stredobodů celého Města.

Zrušení většiny budov nemocnice, které vyprávěčka nazývá až „chrámům bohů“, má fatální a velmi realné následky pro mnoho lidí z Města, včetně Romanova otce. V novele pak dostává až symbolický význam. Porodnice jako symbol nového života a počátku, a naopak léčebna pro dlouhodobě nemocné, tedy místo, kam se chodí většinou už jen zemřít, je symbolem konce. Obyvatele Města se tak rodí a umírají v nemocnici ve vdejších městech. Město už neznačí, nekonečí, jenom přetvárá a ve své neménosti, ohraničenosti se stává věznicím, pastí, ze které, zda se, není úniku. Dívka (a Roman také) si kdysi nepřála nic jiného. „Ovládnuti cizího jazyka se pro ni stalo klíčem k rezavým mřížím Města, který jí jednoho krásného odpoledne umožnil opustit jeho vleklé úterý.“ (s. 18) A přesto se s dívkou setkávají právě ve chvíli, kdy se po sedmi letech cestování vrací a Stín, který by se dal považovat za výplod dětské představitosti, jí připadá stejně reálný jako v době, kdy z něj utíkala. Město jí tisní ještě více, snad proto, že poznala relativní svobodu v exotických zemích jižní Asie.

Na pohled realistický příběh postupují i prvky magické. Tím je především zmíněný Stín, se kterým se čtenář setkává již v první kapitole, a to v hospodě. Nádraží, ve které Roman s dívkou strávil celou řadu odpolední, kde se před jejím odjezdem rozloučili, a na kterou má dívka i pár příjemných vzpomínek, je v jejích očích až „snově zakotvená“ (s. 21). Díky svému umístění na jedné z mála možných cest z Města je branou do něj. Ne náhodou představuje poslední místo, které

dívka navštíví před odchodem, a prvním, který navštíví po návratu. A právě v něm jako v celém Měste, čítá Stín „občas podobný ženě sedávající v rozkytném rohobého stěle v nádraží a spíjele se pohledem do čeroběle terie na šípky. Míří nedávno a přání [...] Stín se stal neodvolatelným státním a mezinárodním architektem jejich společnosti. Akceptoval tak si s Romanem již od dětství vyzkoušel, kdykoliv se kolem nich odráželo něco nepřesně litelného.“ (s. 16)

Stín, který je podle om mladých lidí strýcem veškerého ža do Měste. „Stín pomalu opírádající svými pavučinami vlepřestupující prázdnotu.“ (s. 21) Tím snad realističtější, než dětskou fantazii vybudovanou postava prokáží celým příběhem a dále, zřejmě jedním, kdo se uvědomující jeho přítomnosti, nevědí (a nechtě) to si nimi ani čtenář, kde se vzal, proč tam je, a hádnouco zůstává i po dočtení knihy.

V posledních dvou kapitolách se dívce opět velké množství popisů, ale i vracení magičtí a magičnost. Tato část příběhu je nejmagičtější, mnohdy si čtenář není jist, co je skutečnost a co jsou jen halucinace nebo představy. Je přiznává, že se do děje mimo Město, v přírodě. Les a řeka jako místa symbolicky mimo realitu a vzhledem dne završují příběh o přátelství a lásce, ale i o úniku z každodennosti, a ošetují, před se novela jmenuje právě *Chlapec s rybí hlavou*.

tvár

14/2022
30 Kč

obtýdeník živé literatury

ROZHOVOR S Tomášem Motalem /4   DVAKRÁT Roman Polách /3

POEZIE M. Stavěla, J. Žák /13   Z. Volf /16   Š. Hobza /17   PRÓZA Václav Kahuda: Prám /8

KNIHA V TISKU Petr Měrka: To je v Plenkách /12   ESEJ Richard Klíčnick o komiksech Káji Saudka /14

STUDIE Tomáš Prokůpek o českém komiksu /10   NAD KNIHOU T. Berry: Velké dílo /18

AT MÍR DAL ZŮSTAVĚ
S TOUTO KRAJINOU

17-1853, oteř. plátno.

Vyzařuje z ní obrovská
se této bosonožné žezlo?
chrálo roli to, že před
ová. Její manžel por-
ne mu nevyplatil. Effe
milovali a v roce 1855
věnoval výrazu žezlo.

pět pomohli osvětit
l. Zcela jisté to bude
se od plátna odtrh-
ny detaily - srst pna-
řivádi do podobného
meera. No ale teď má
kým dortkem?

vydradlo na vřizích.
i, mýtin, shluků, re-
le trauující soltery.
valy. Laguny zelené,
slubin, maketa aleje
polu intimní vztah
by. Na hrboleku ces-
lalší růže, za tou za-
mák. Pár vřizupka.
vede zůzený pohled
razi ke skupině, kde
túje - stamák dvo-
a, jalovec vřizmák,
ná skupina konečně
to zase znevyhod-
zi sebou handrkou
ci a drozdů, zahna-
Proto taky šli, jak

e schovat, spoldat.
avě třepetají křídly.

tvár